

0 4 2 1

A Magyar Hírlap hétfői melléklete
2018. április 21.
Szerkesztette: Petán Péter
Művészeti vezető: Salát Zalán Péter

a M a j s z t e r

Francesco Petrarca: Szonettek Laurához

61. szonett

Az esti szél aranyhajába csókolt,
lány hullámaival vállán terítve szét,
s én most tudom csak, milyen boldogság volt
némán csodálni sötét szeme tüzét.
Mikor meglátott, halk lett, elfogódott,
mint kit vágyamtól riadt szemérme véd,
szívem izzó kohója lángot ontott
feléje, lángot, szerelmem nagy hevét.
Szépségének nem akadt földi mása,
a lépte égi angyal suhanása,
s a hangja dal volt, lány tündérezene.
Számomra ő volt a nap s a csillagok,
s ma - boldogságom vesztett édene,
amit emléke balzsamként itt hagyott..

Csattanós hangok

„A jó kezű ember jobban halad. Akinek nem jó a keze, és koncentrálni sem tud megfelelően, meggyűlik a baja az idővel”

Az utolsó mohikán

Két kicsiny, egymásba nyíló szoba - ez műhely az Ipar utcában. A múltba zárva néhány négyzetméter. Múlt jövő nélkül? Tászkákba zárt történelem. Sajátos képtár a tegnapról. Tárgyak, amelyek közömbösen viselték az idő múlását, ezért különös külsőt kaptak tőle. Vajon ezért kövesedtek bele az öröklétbe? Tárgyak, amelyek szolgáltak. És most csak holmik a csavargó, alattomos portól kísérvé. Az ajtó rácsa mögött egy mókusarcú, őszén tüskés hajú, kedves férfi mered az írógépre. Egy kihalóban lévő szakma utolsó mohikánja bíbelődik a billentyűkkel. Hivatalos elnevezése: író(da)gép-műszerész. Hát él még a mesterség a majszter keze alatt? Van helye a nap alatt? Erről beszélgettünk Balázs Bertalannal.

- Igaz, hogy reneszánszukat élék az írógépek, és ismét divat lett ezeken a szerkentyűkön írni, imitt-amott dekorációnak használni vagy dísz tárgynak a lakásban?

- Így igaz. Egyre többen hozzák a piacra megvett gépeket rendbe tetetni. A divat ugyanis járvány. S aki megkapja, csak akkor gyógyulhat meg, ha az álma beteljesül. Ez érvényes napjainkban az írógépekre is.

- Mióta divat?

- Hát most gondolkodom... Öt éve. És a munka fele az antikírógép-javítás.

- Én kisebb irományban búcsúztattam el piros Erika írógépet, amely évekig hozzátartozott az életemhez. Sok cikk és több könyv kötődött hozzá. De a laptopomat - ha veszek egy újat - nem fogom elbúcsúztatni. A piros Erika a gondolataimat ismerte. Majdhogynem meg is szólalt. Sosem tud egy laptop olyan személyes tárgy lenni, mint az írógép.

- Valószínűleg így van. Sokan mondják, hogy más a kapcsolatuk az írógéppel, mint a lappal, amely hideg és rideg. Az írógépnek emberibb arca van. Sokkal közvetlenebb. Csattogó hangja van, és külön életem élnek a betűk. Más a légköre, pláne, ha antik. Szenvédéllyé válhat. Van egy idős hölgy kuncsafatom, aki azt mondja: közelebb van a lelkéhez, és csak az írógéppel jön meg az ihlet. Másra használja egyiket és másra a másikat.

- Magának van kedvenc írógépe?

- Ez jó kérdés... Nekem van... Most már van.

- Miért mondja, hogy most már van?

- Mert rengeteg fajta írógépet gyártottak, és ahhoz, hogy egyet megszeressünk, meg kell

ismernünk. Szét kell szedni és össze kell rakni, meg kell szépíteni, egyszóval foglalkozni vele, hogy működjön, és akkor az ember szívéhez nő. Így lett a kedvencem az Underwood.

- Kik gyártották?

- Amerikaiak. A legtöbb antik írógép amerikai. Ők kezdték gyártani, ők fejlesztették, ők csinálták nagy tömegben, aztán eljutott Európába is.

- Miért a kedvenc?

- Tetszik.

- Csak az esztétikum miatt?

- Bizonyos idő után a legtöbb gép már ugyanazt tudja. Más kívülről a dizájn és mások a formák, például a betűk elhelyezkedése, de egy idő után rájöttek, hogy mi a legoptimálisabb, ami szükséges a használatához. Az Underwood aránylag könnyű, és mégis lehet vele írni. A legmutatósbab. Egy bizonyos típusa. Mondhatom úgy is, hogy a száz évvel ezelőttiek közül ez a kedvencem.

- Meg tudja mondani, hogy hány írógép-műszerész dolgozik ma Budapesten, illetve az országban?

- Inkább úgy mondom, hogy a szakmában már csak magam vagyok a fővárosban, akiknek honlapja van. Az országban sincs más-

nak, tudtommal. Akiket ismertem, azok már nem élnek, vagy munka híján abbahagyták az ipart. Aki hasonlóképpen dolgozik, mint én, abból a szakemberről kettő-három van.

- A két háború között hányan voltak?

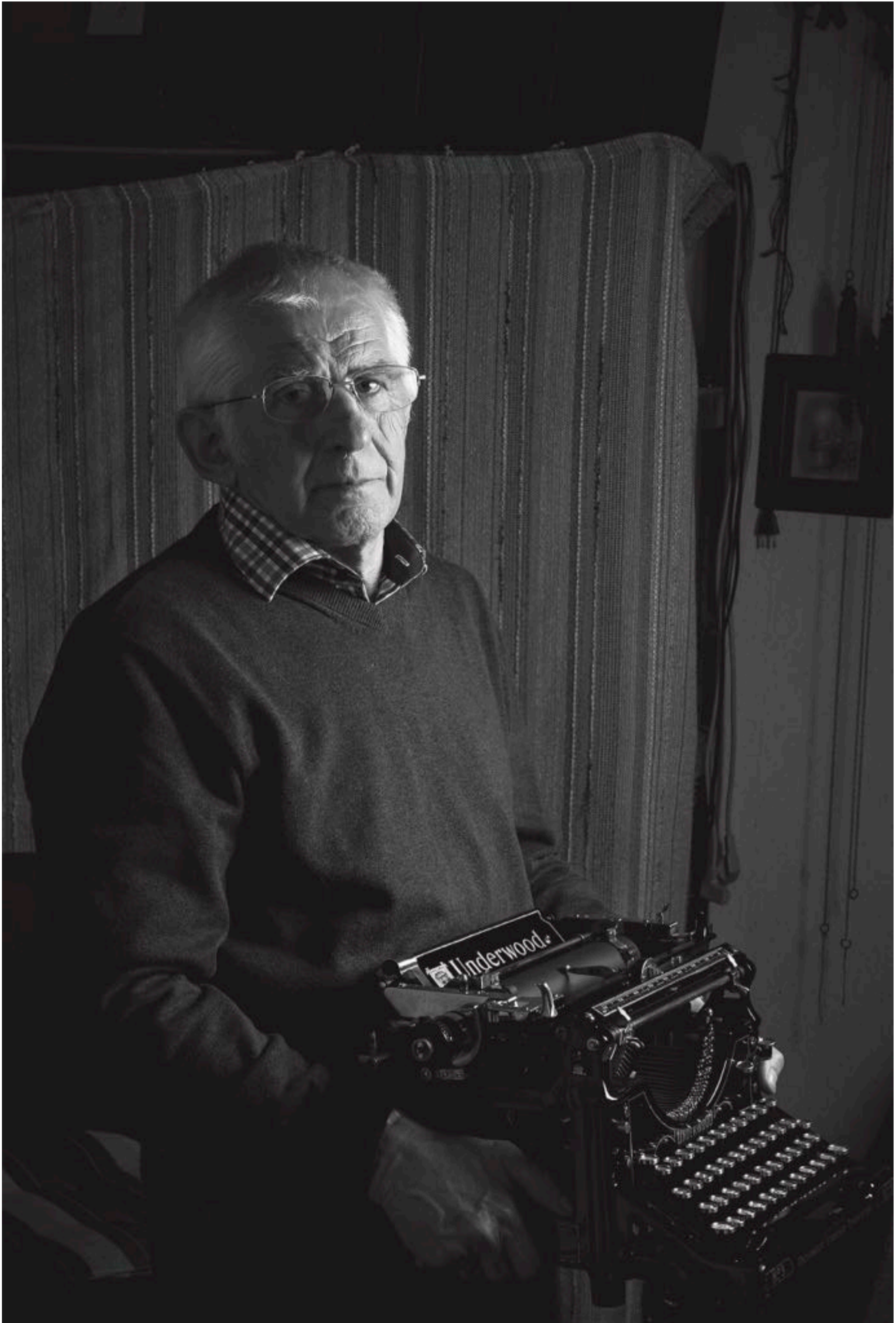
- Ó, rengetegen!

- Hol kezdett el írógépeket javítani?

- A postánál. Volt egy nagy szervizünk a Páva utcában, ahol tizennyolcan dolgoztunk. Volt még szerviz a MÁV-nál is, mondhatom, elég sok helyen.

- Mikor?

- A hetvenes évek elején. A szakma központja az Irodagépipari és Finommechanikai Vállalat volt, de nálunk a postán a továbbképzés szájhagyomány útján történt. Egy idős erdélyi úriember, Samu bácsi volt az írógépek atyja. Ő magyarázta el az újonnan jövőeknek, mi a mesterség csinája-bínja. Hogyan kell a masinát „kifürösztetni”, szétszedni, majd leellenőrizni. Az írógép volt az alap. A számológép néhány évtizeddel későbbi. Utóbbi esetében minden mozog. Sokkal nehezebb követni a mozgást, mint az írógépénél, és a hibát megállapítani.

Balázs Bertalan: A türelmes ember nem nézi az időt, nincs órája
Fotó: Hegedüs Róbert

Válogatás Jókai Mór elbeszéléseiből

„A reménység szép természettünemény, szép, mint a szivárvány”

A remete hagyománya

(1.)

Mintegy két éve lehet, midőn megtanultam, hogy az életben több a fájdalom, mint az öröm.

Megtanított rá a világ. – Óh, a világ igen keserű iskola.

Akkor még fiatal voltam, most már nem vagyok az. Hála Istennek, megvénültem; úgy hiszem, hogy annak, ki többé semmit nem fél, semmit nem remél, nem hisz és nem szeret, kinek semmi nem fáj, kit semmi nem gyötör, joga van elmondani, hogy megvénült.

Nem az a legvénebb, ki legtávolabb van a bölcsőtől, hanem az, ki legközelebb van a sírhoz.

Mennyi elveszteni való reményem volt még akkor! A reménység szép természettünemény, szép, mint a szivárvány, és el nem érhető, mint az. Napsugár teremti a szivárványt, meleg szív a reményt. Ragyogó semmi mind a kettő. Gyermekeköröm.

Különös lélekállapot az, hogy mikor az ember boldog, úgy keresi, kutatja a fájdalmat, mintha büszkeséget akarna belőle magának szerezni, mintha szégyenlené azt, hogy boldog, s büszkélkedni akarna azon sivatag érzésben, melynek neve világfájdalom. S ez nem érdekessé lenni vágyás, ez természetes túlómlése minden érzőbb ifjú kebelnek. Még ekkor nincsen semmi joga azon sötét archoz, melyet visel, semmi joga az embert gyűlölni, s lelke borújában keresni a magányt, mely oly sivár legyen, mint gondolatai; semmi oka kitagadni magát a világból; óh, mikorra a keresett fájdalom napjai megjőnek, mikor a keserű ital, mit a szenvedések pohara nyújt, a lelket átjárja, nem mutatja többé az arc a szív fellegeit, nem ad hangot szenvedéseinek, hanem megtanul örömet hazudni, mert tudja, hogy bánatáért még ki is nevetik.

Most a legvígabb fiú vagyok azok közt, kik kalapjaikat valaha félreviselték; ott vagyok, hol legtöbb zajjal jár a világ. Csókot, ölelést, szép szót és ütleget kapok és osztok. Szám-talan emberrel jövök naponként össze, egyik barátomnak, másik ellenségemnek nevezi magát; ami nekem mindegy.

Ezelőtt két évvel a beszki fenyveserdőben laktam.

Egy rokonomnak, kit ott szép birtokkal áldott meg az Isten, volt a hegyek közt csinos majorsága, nem messze tőle kallómalom, melyben rezet zúztak, s benn az erdők között néhány mézskemence. Ezeknek lakóiból állott környezetem; nem mondhatnám, mintha valami nagy konverzációm lett volna az emberekkel, beszélni nem tudtam velők, mert nem szóltak emberi hangon; tetőtől talpig idegen az egész vidék. Most ha két napig ott kellene tanyáznom, megenne az unalom, akkor két hónapig laktam ott, s e két hónap volt legszebb része életemnek.

Akkor bennem volt a világ, magammal hordtam azt, most kívülem van, és ő ragad magával.

Csalatkoztunk: én is, a világ is. Én benne. Ő bennem. Hanem azért egyikünk sem akasztotta fel magát, s most igen szépen megférünk egymással.

Mindő gondolataim voltak akkor! Ha hosszú fáradsággal szirttről szirtre kapaszkodva végre a legmagasb bérctetőre jutottam, honnét megjelenő arcom a kőszáli sast ijeszté zúgó repülésre, s végigtekinték az alattam terülő, embert nem mutató vidékre, a hús hegyi szellő izzadt homlokomat verte... Lenn a völgyben már alkonyat volt, távol harangszó hította estimára az elsötétült vidékek lakóit, míg fenn a bérctetőről még látható volt a leáldozó nap süllyedő fényképe, amint bíborszín fellegei közül utósugárait az ég aranytengeréből szétlővélle. Úgy tetszék ilyenkor, mintha nekem előbb jőne fel a nap, s utóbb áldoznék le, mint másnak. Optikai csalódás volt az egész. Gyakran ott talált a feljövő éj csillagképeivel, melázva, merengve, amint végigdültem a gyopár földte bérceken, s az éj egyhangú sötétéből jövendőt olvastam. Gyakran ott lepott a bérci mögül feljövő holdvilág, szomorú, halott fényt vetve a világra. Óh, ily távol emberi szívektől, az éghez ily közel, mily magas sejtések születtek lángoló fejemben. Meg tudtam volna az egész világot javítani! De, szerencsémre, e műtét nem volt rám bízva. Legalább is lábbal állítottam volna az ég felé a szép mindenséget, hogy a nap ne süsse fejét.

Terv tervet üzött zaklatott agyamban. Eszmém egymásra nőttek: oly buján, mint tán a föld virágai sarjazhattak, midőn a lefutott özönvíz után legelőszőr sütött az Isten napja a föltámadt természetre. E virágok közül egy sem hozott gyümölcsöt. A telek, mely őket megtermé, most fonnyadt kórómaradványaikkal van tele, s bánja, hogy helyetők nem csicsókát termelt, vagy más hasznos konyhanövényt.

Hála Istennek, ez eszmék nem bánatnak többé, még emlékeiktől is megszabadultam.

Ha most visszamennék azon tájra, tán újra eszembe jutnának. Ha látnám azon havasokat, mikről alánéztem, látnám a vén fenyőt, mely alatt a vadmadár kiáltásait hallgattam, és a havasi rózsabokrot, mely indás ágaival a bérchasadékból fejem fölé hajolt, halavány virágszirmait egyenkint hullatva el; – ha újra hallanám a titokszerű hangot, mely a csendes rengetegben olykor megszólal: panaszos kiáltás, madárszó, vagy kóbor lélek hangja; – ha érzésem a vad erdők lélekemelő illatát, vegyülve a virágos pázsit friss demutszagával; – ha fekünném a halkán zúgó bérci csermely mellett, bámulva a beléhajló ágat, mely lombjait a hús kristályvízben fűrésztí, s hallanám a közel madárzenét, s az érc-török távol zuhogását, s a pásztorkürt tévedő hangjait; tán mindazon eszme föltámadna bennem, mi ez emlékekhez híven csatolva van: mindazon ragyogó ifjú gondolat, mik-

nek szivárványegysége, mint egy nyári délután képekben gazdag álma, le nem írható, de el sem felejthető.

De nem, az emberéletben nincsen kétszer tavasz. Amely virága ennek elnyílik, nincs napsugár, mely azt újra virágzásba hozza.

Ily lélekállapotban olykor naphosszant elbolyongtam az úttalan fenyves rengetegben. Életmódom egyszerűsége mellett könnyen tehettem ezt. Órákig el bírtam nézni a pókot, amint mesterséges hálóját megszövé, melynek egyes szálai szivárványszínt játszottak a verőfényben. Nézttem a pókot, melynek alakja oly utálatos, s gondolkozáim az emberről, kinek alakja oly dicsó. Elkísértem a patakot, mely hús bérce alá eredt, tisztán, mint a kristály, partjain virágokkal csokolózott, ahol csöndesen folyt, az ég látszott benne. Akartam tudni, hogy hol végződik, mentem vele vad szirtmosásokon, lapályos mezőkön keresztül, míg egy posványhoz vezetett, hol szétterülve, a bükkök töveit áztatni megállt, fekete, poshadt vízében tekergve úszott a barna vízikigyó.

Egy ily bolyongásom alkalmával a zivatar véletlen utolért. A hirtelen támadt szélvész tördelte a fákat a zúgó erdőben, a záporosó egyhangúan vágott alá a vidékre, olykor a villám nyilallt át az elsötétült égen.

Emberi hajléknak híre sem volt, sem távol, sem közel, s megázni mégiscsak prózai dolog.

Siettem egy közel talált völgyet jókor elérhetni, hol egy aláhajló sziklahomlok alatt száraz bérrel hittem végignézhetni a természetmulatságot.

A völgy sötét volt, mint az éjszaka. Egy-másra boruló bórfenyők fogták el róla az eget, s a sűrűre fajzott gyalogfenyőbokrok túlelő gallyaikkal szinte hozzáférhetlenné tévék az asylymot; ha a fergeteg nyakamon nincs, nem hiszem, hogy rávettem volna magamat az áthatolásra. Azonban a zápor nagy cseppekben kezdett átszivárogni a lombokon, s ez siettetett. Kezdek lefelé bocsátkozni. Olykor egy kő gördült meg lábaim alatt, s ugrálva futott le a menetes úton, s ezt okosan tevé; hogy előttem futott és nem utánam. A völgy igen mély volt. Mire a kiálló szikla alá juték, oly sötét lett, hogy saját orromat sem láttam, amit ugyan fényes nappal is csak imígy-amúgy látok. Itt vedém csak észre, hogy jó helyre jöttem; fejemről ugyan elfogta a sziklaerkély az esőszakadást, de az alárohanó záporzuhatagnak tökéletesen útjába álltam, s ez rosszul biztatott.

Szerettem ugyan mindig a zivatart, örömet hallgattam a hegyektől visszavert mennydörgést s a szakadó zápor süvöltését, de a belőle származó sárral sehogy sem tudtam kibékülni, s ezúttal úgy vedém észre, hogy módom lesz benne nyakig fűródhetni. Mentül előbbre mentem, annál mélyebbre jutottam, végre csak kezeimmel tapogatva a nyirkos sziklát, haladhattam bártortalan lép-

tekkal, az ázott, mohos föld csúszott lábaim alatt, s már hallám a mögöttem zuhogni kezdő vízómlást.

E vigasztalan percben úgy tetszék, mintha világosulni látnám környezetemet, s néhány pillanat múlva kétesen vöröslő félderű kezdte elterülni a völgyben, a villám hihetőleg fenyőbe ütött le, ennek lobogó vérvilága terjeszte idáig némi reszketeg fényt.

Széttekinték nála. Körülem sűrűn összenőtt fák, oldalt meredek sziklafal, csüggő borostyánindákkal, mögöttem – megdőbbsenve rázkódtam össze, mögöttem, a sziklához ragasztva, a legsűrűbb csalit közt rejtetten, egy magányos emberi lak.

Nem akartam szemeimnek hinni; e helyen, ily elhagyatva; ki lakhatik itt? Egyetlen ajtó volt a házon, az ajtón kis ablak; az alacsony kunyhó küszöbe előtt nagyot nőtt a tövis, a küszöb és ajtó között felmagzott a perje, s az ajtóragasztó hasadékaiban sárgultak a gombák. Ösvény nem vezetett hozzá sehonnét.

Ki választhatta magának tanyául e helyet? A ház, mintha csak holtteteme, kísértete lett volna egy igazi háznak, melyből a lélek elszállt, anélkül, hogy valami ijesztő lett volna rajta, oly különös, oly titkos, bántó hatással volt reám, hogy szinte remegtem tőle; e zárt ajtó, e tövises küszöb, a fűvel benőtt földél, s körül sehol ösvény, sehol emberi láb nyoma.

Tekintetem nem bírtam levenni róla, szemem rá voltak búvólve. Féltem, és mégis vonzódtam bemenni e házba, s míg keblem vitt, lábaim a földbe érzem gyökerezni.

A zápor határozott, az omló zuhatag egy le sodort sziklával úgy térden ütött, hogy szinte vele mentem. Az ütés fölrázott. Nem láttam többé a rejtélyes kunyhóban egyebet száraz menhelynél, s tértem az ajtónak feszítve, azt benyomtam, és beléptem. Az ajtót készakarva nyitva hagytam, azért-e, hogy szükség úgy hozván magával, szabadon futhassak, vagy hogy a növekedő lángfényt be hagyva sütni, láthassak nála? Nem bírom meghatározni.

Beléptemmel úgy vedém észre, hogy a kunyhó csak előszobája egy mélyen a sziklába vájt tágas teremnek, melyben több egyszerű bútoron kívül egy fonott karosszék is volt látható, a szék előtt a földbe vert asztal, s magában a székben egy férfi, ki, mint a félhomályban kivehetém, kezeit keblére rakva, fejét félrehajta, és nem mozdult.

Egész tisztelettel kívántam neki jó napot, de nem fogadta el. Elmondám neki, hogy minek tulajdonítsa e szerencsét, hogy házánál tisztelhet; hagyott beszélni, de látszott, hogy fel sem veszt, meg sem mozdult.

Én szépen meghúzáim magam egy lóca végén, fél szemmel az ajtót, másikkal a hallgató embert kémelve, kinek nesztelen némasága százsorta félelmesebben hatott rám, mint a fejem fölött mennydörgő vihar.

Folytatjuk